

Curs 2018-19 (2n Quadrimestre)

CURS: Normalitat cognitiva i demències

- **Docents:** Fundació ACE - Barcelona Alzheimer Treatment & Research Center.
- **Lloc de realització curs:**
ICE – UAB: Casa de Convalescència C/ Sant Antoni M. Claret 171, 08041 Barcelona.
Fundació ACE - Unitat de Diagnòstic: C/ Gran Via Carles III 85 bis, planta baixa, 08028 Barcelona.
- **Horari:** De 16.30h a 19.30h
- **Durada:** 15h amb una visita a la Unitat de Diagnòstic de Fundació ACE.

PROGRAMA

Sessió	Data	Ponent	Tema
1	18/1/2019	Dra. Montse Alegret	Descripció de les funcions cognitives.
2	1/2/2019	Dra. Isabel Hernández	De la normalitat a la patologia. Malaltia d'Alzheimer i altres demències. Taller: vídeos i comentaris.
3	15/2/2019	Dr. Agustín Ruiz	Importància de la recerca en demències. Genètica de les malalties neurodegeneratives. Taller: eines bioinformàtiques online.
		Dra. Adela Orellana	Biomarcadors i tècniques de laboratori en la recerca de l'Alzheimer. Taller: vídeo de l'activitat al laboratori.
4	22/2/2019	Dra. Pilar Cañabate	Repercussions de la demència en la pèrdua d'autonomia i implicacions ètiques.
		Dr. Octavio Rodríguez	Podem evitar-ho? Factors de risc. Prevenció i hàbits de vida saludables.
5	15/3/2019	Dra. Alba Benaque	Visita a la Unitat de Diagnòstic i Unitat de Recerca Aplicada de Fundació ACE. C/ Gran Via Carles III, 85 bis, planta baixa 08028 Barcelona.

SESSIÓ 1

Data: 18/01/2019

Descripció de les funcions cognitives.

A càrrec de: Dra. Montse Alegret

La primera sessió del curs es destinarà a la revisió de les principals funcions neuropsicològiques o cognitives. S'explicarà com es realitza una avaluació cognitiva global, emocional i conductual de les persones que consulten una unitat de diagnòstic. D'aquesta manera, es detallarà com s'identifiquen, descriuen i quantifiquen els dèficits cognitius, emocionals i/o alteracions conductuals que es deriven de diferents disfuncions cerebrals i es mostraran proves sensibles a cada una de les funcions cognitives. Durant la sessió també es detallarà en què consisteix una exploració neuropsicològica i com s'interpreta l'informe que se'n deriva.

En la darrera part, es posaran en pràctica els conceptes teòrics introduïts durant la sessió mitjançant exemples d'algun cas clínic i practicant alguna prova neuropsicològica entre els assistents al curs.

SESSIÓ 2

Data: 01/02/2019

De la normalitat a la patologia. Malaltia d'Alzheimer i altres demències.

A càrrec de: Dra. Isabel Hernández

L'envelliment és una successió de canvis fisiològics i un estat biològic dictat per la biografia mèdica de cada persona. Al voltant del 10-15% de les persones majors de 65 anys desenvolupen demència, amb una tendència creixent a mida que s'arriba a edats més avançades. La demència és una síndrome clínica que implica deteriorament intel·lectual respecte a un nivell previ i comporta una afectació de les capacitats funcionals del pacient, suficients per interferir en les seves activitats socio-laborals. La demència però, no constitueix una conseqüència normal de l'envelliment ni es presenta únicament en les persones grans, sent una de les principals causes de discapacitat i dependència.

En aquesta sessió, s'explicarà què és l'envelliment normal i la transició a l'etapa de demència. En aquest sentit, s'exposaran les generalitats dels diferents perfils de demències, centrant-se inicialment en la malaltia d'Alzheimer, la demència degenerativa més freqüent, per passar posteriorment a parlar d'altres tipus amb menys prevalença i, per tant,

menys conegudes, però amb tanta o més càrrega emocional, social i familiar.

En la part pràctica de la sessió, es visualitzaran vídeos de persones afectades per diferents tipus de demències degeneratives, amb torn de comentaris i aclariments.

SESSIÓ 3

Data: 15/02/2019

Importància de la recerca en demències.

A càrrec de: Dr. Agustín Ruiz i Dra. Adela Orellana

En la primera part de la sessió es revisaran els fonaments de la recerca del genoma i la seva aplicació pràctica per entendre les causes reals de l'Alzheimer. En els últims anys, la caracterització genètica dels individus en situació de risc de desenvolupar la malaltia d'Alzheimer ha generat molt interès. De fet, a dia d'avui s'han associat un total de 40 gens amb aquesta malaltia. Tanmateix, el perfil genètic real d'aquestes persones continua sent imprecís i es necessiten encara més esforços per millorar aquesta àrea de coneixement.

A nivell pràctic, els assistents aprendran sobre la utilitat de diferents eines bioinformàtiques online per analitzar la funció de determinats gens i proteïnes associats amb desordres neurodegeneratius.

La segona part, es dedicarà als biomarcadors de la malaltia d'Alzheimer. S'explicaran els tipus que hi ha, quins son els més acceptats i representatius de la patologia, com es fa la seva determinació i quin valor tenen per tal d'identificar la malaltia abans que es manifesti. Per finalitzar hi haurà un taller a partir del visionat d'un vídeo sobre l'activitat al laboratori.

SESSIÓ 4

Data: 22/02/2019

Repercussions de la demència en la pèrdua d'autonomia i implicacions ètiques.

A càrrec de: Dra. Pilar Cañabate

La primera sessió del dia girarà al voltant de com el deteriorament cognitiu associat a la demència repercuteix en la pèrdua d'autonomia de la persona, i els dilemes ètics que d'aquí se'n deriven; tant a nivell clínic, de recerca o sociofamiliar.

A banda, també s'identificaran i analitzaran les situacions d'especial rellevància ètica i social; des de les primeres fases de la malaltia fins al moment en què la vida és més biològica que biogràfica. Què han de fer els professionals quan l'exercici de l'autonomia de la persona és amenaçat per l'oposició de la família? En què consisteix el desig de preservar la dignitat de la persona amb demència?

Podem evitar-ho?

A càrrec de: Octavio Rodríguez

En aquesta segona sessió del dia es repassaran breument els diferents factors de risc que s'han identificat per a la demència en general i la malaltia d'Alzheimer en particular, i es tractaran els diversos mecanismes d'acció mitjançant els quals aquests factors incrementen el risc de demència. D'altra banda, s'analitzarà també el potencial que existeix per intervenir en cadascun dels factors de risc modificables en conjunt o per separat i el previsible impacte en la incidència de demència a nivell poblacional. Finalment, es revisaran les diferents estratègies preventives que s'han dut a terme fins al dia d'avui i els seus resultats.

SESSIÓ 5

Data: 15/03/2019

Visita a la Unitat de Diagnòstic i Unitat de Recerca Aplicada de Fundació ACE.

A càrrec de: Dra. Alba Benaque

La sessió esta enfocada a mostrar l'aplicació real de les exposicions i continguts de les anteriors sessions. Hi haurà una primera part on es presentarà la Fundació ACE i les activitats que li son pròpies. Seguidament, es farà una visita al Barcelona Alzheimer Treatment & Research Center, on s'ubica la Unitat de Diagnòstic i la Unitat de Recerca Aplicada de la Fundació. Durant el recorregut s'exposaran les activitats habituals que es realitzen, el circuit assistencial que segueixen les persones ateses i es mostrarà el dia a dia del funcionament del centre.

CURRICULUM VITAE DELS PONENTS

Dra. Montse Alegret, PhD

La Dra. Montserrat Alegret és neuropsicòloga i doctora en Psicologia per la Universitat de Barcelona. L'any 1996 va guanyar el tercer Premi Nacional de Terminació d'Estudis de Psicologia del Ministeri d'Educació i el Premi Extraordinari de Llicenciatura 1995-96 atorgat per la Universitat Autònoma Barcelona.

D'altra banda, va realitzar la seva especialització en el Departament de Psicobiologia i Psicologia Clínica de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona i en la Unitat de Trastorns del Moviment de l'Hospital Clínic de Barcelona. En aquest sentit, Alegret compta amb una àmplia experiència en el diagnòstic, maneig clínic, avaluació neuropsicològica, estimulació cognitiva i investigació sobre diferents malalties neurodegeneratives.

Actualment, és coordinadora de la Unitat de Neuropsicologia Clínica de Fundació ACE, desenvolupant tasques clíniques i de recerca. A més, forma part de l'equip investigador de projectes nacionals (FACEHBI) i internacionals (MOPEAD) sobre la detecció precoç de la malaltia d'Alzheimer i altres demències.

A dia d'avui, ha publicat 61 articles en revistes de reconegut prestigi i 4 capítols de llibre inclosos en manuals sobre demència. D'altra banda,

Alegret és editora associada del *Journal of Alzheimer's Disease* i de la *Revista Iberoamericana de Neuropsicología*. També és revisora de projectes europeus finançats per la Comissió Europea i de revistes internacionals com *Journal of Neurology*, *Neurosurgery and Psychiatry* i *Archives of Clinical Neuropsychology*.

Isabel Hernández, MD, PhD

La Dra. Isabel Hernández és neuròloga i doctora en Medicina per la Universitat Autònoma de Barcelona. Actualment treballa com a cap Clínic de Fundació ACE, coordinant la Unitat de Memòria i els serveis mèdics de la Unitat d'Atenció Diürna de la mateixa Fundació.

El seu interès científic en el camp del deteriorament cognitiu es centra en la Degeneració Lobar Frontotemporal. En aquest sentit, és co-investigadora en un gran nombre d'assajos clínics i estudis sobre la malaltia d'Alzheimer i altres tipus de demències, tant en l'àmbit farmacològic com en el no farmacològic i epidemiològic. També és autora i coautora de més de 50 articles en matèria de discapacitat clínica i cognitiva, genètica i demència.

Agustín Ruiz Laza, MD, PhD

El Dr. Agustín Ruiz Laza, va néixer a Utrera (Sevilla) el 1969. Va obtenir la llicenciatura en Medicina i Cirurgia per la Universitat de Sevilla el 1993. Es va doctorar el 1999 pel Programa de Biologia Molecular i Cel·lular de la mateixa universitat. Va treballar des de 1993 fins a 2001 a la Unitat de Genètica Mèdica i Diagnòstic Prenatal de l'Hospital Universitari Virgen del Rocío. Posteriorment, va participar durant onze anys en el desenvolupament de diversos projectes biotecnològics.

Ruiz ha dedicat els 24 anys de la seva carrera a la genètica molecular humana i és co-inventor de 6 patents de genòmica. La seva aportació al coneixement de les bases genètiques de les malalties humanes ve avalat per més de 161 articles publicats en revistes internacionals indexades. La localització del gen RP25, implicat en la retinopatia neurodegenerativa, li va valer el Premi Extraordinari de Doctorat de la Universitat de Sevilla el 1999.

Ruiz va començar la seva carrera científica diagnosticant genèticament les retinopaties degeneratives, així com altres malalties genètiques i identificant noves mutacions i polimorfismes associats amb diverses neurocristopaties. Posteriorment va col·laborar, ja des de la indústria, amb el Centre Nacional de Biotecnologia en la identificació de les

connexions moleculars entre CCR5 i P53 en el càncer de mama i amb la Universitat d'Alcalá de Henares en projectes de farmacogenètica. Abans d'arribar a Fundació ACE, va participar en la construcció del biorepositori privat de mostres biològiques més gran del país i va realitzar el primer mapa genètic de la població espanyola en col·laboració amb nombrosos hospitals públics i privats. També va desenvolupar diversos mètodes i programari d'anàlisi, va identificar factors de susceptibilitat genètica per a múltiples fenotips i va realitzar els primers assajos de GWAS per a la malaltia d'Alzheimer al nostre país.

Des d'Agost de 2011 és director científic de Fundació ACE ostentant aquest càrrec en exclusivitat. Allí ha dissenyat i equipat el laboratori de recerca de Fundació ACE on continua amb les seves recerques.

Adela Orellana, PhD

La Dra. Adela Orellana és màster en Biologia i doctora en Química Analítica per la Universitat Autònoma de Barcelona. Des de 2016 és Cap de Laboratori de Fundació ACE, encarregant-se de la gestió de la col·lecció de mostres biològiques de la Fundació i de l'àrea de recerca de biomarcadors.

Actualment, també participa en diversos projectes europeus i nacionals de recerca coordinats i liderats per la Fundació ACE com són GR@CE, ADAPTED i EXIT.

Anteriorment va treballar a la indústria farmacèutica organitzant i duent a terme campanyes de cribratge d'alt rendiment per l'obtenció de nous fàrmacs, cobrint des del desenvolupament de l'assaig fins a la caracterització farmacològica dels hits. Abans d'això, va ser investigadora al Technical Research Centre de Finlàndia (VTT) on va dissenyar i desenvolupar reactius per a l'amplificació de senyals per assajos de fluorescència.

Pilar Cañabate, PhD

La Dra. Maria del Pilar Cañabate és actualment cap de la Unitat de Treball Social i coordinadora de la Investigació Social de Fundació ACE. És diplomada en Treball Social, llicenciada en Antropologia i doctora en Antropologia Social i Cultural per la Universitat de Barcelona. Des de 1998 forma part de l'equip de diagnòstic de la Clínica de Memòria de Fundació ACE i acompanya les famílies durant tota la malaltia, oferint

suport i estratègies per tal que puguin fer front a la situació amb competència.

D'altra banda, Cañabate forma part del Departament d'Antropologia de la Universitat de Barcelona i fa docència a la mateixa universitat. Al mateix temps, col·labora regularment amb diferents governs locals i autonòmics com a experta, assessorant el disseny de polítiques socials i de salut. En aquest sentit, ha participat en la redacció de diverses guies de pràctica clínica en demències. També ha estat coautora d'una guia pública sobre la capacitat de decisió durant l'evolució de la malaltia i un manual sobre la capacitat d'actuar.

El seu interès científic es centra en l'estudi dels factors que influeixen en el benestar del cuidador i en la persona amb demència; l'estructura de cures i els aspectes ètics i legals relacionats amb la demència. També està interessada en l'estudi de com la demanda social determina les condicions de possibilitat d'aparició, consolidació i desaparició de categories clíniques (com l'Alzheimer, el TDAH o l'homosexualitat).

Octavio Rodríguez, MD

Llicenciat en Medicina per la Universitat de Santiago de Compostela, va obtenir la seva especialitat en Neurologia a l'Hospital Clínic Sant Carlos de Madrid.

Des de 2012 desenvolupa la seva activitat clínica i investigadora a Fundació ACE, on es dedica al diagnòstic i tractament de pacients amb trastorns cognitius i participa en múltiples assajos clínics i projectes de recerca per al tractament de l'Alzheimer.

La seva principal línia d'investigació és la deterioració cognitiva subjectiva i la malaltia d'Alzheimer preclínica, havent publicat diversos articles científics sobre aquest tema. Rodríguez és el coordinador del projecte FACEHBI i col·labora en la coordinació del projecte europeu MOPEAD, que té per objectiu testar múltiples estratègies innovadores per a la detecció de persones amb formes inicials d'Alzheimer no diagnosticades.

Alba Benaque, MD, MPH

La Dra. Alba Benaque és llicenciada en Medicina i Cirurgia, per la Universitat de Barcelona, i especialista en Medicina Preventiva i Salut

Pública. A més, és màster en Salut Pública per la Universitat John Hopkins de Baltimore.

Benaque ha desenvolupat les seves activitats professionals en l'àrea de gestió a l'atenció primària de salut a l'Institut Català de Salut, així com en l'àmbit de planificació i ordenació sanitària, contractació i avaluació de serveis sanitaris i gestió sanitària al Servei Català de la Salut.

Actualment, és directora adjunta a Fundació ACE, facilitant la direcció i gestió de les activitats pròpies de la Fundació que són prevenció, diagnòstic clínic i social, tractament, recerca, formació i sensibilització en l'àmbit de la demència i l'Alzheimer.

Fundació ACE- Institut Català de Neurociències Aplicades, és una entitat privada, sense ànim de lucre, al servei de les persones que pateixen la malaltia d'Alzheimer o altres tipus de demències i dels seus familiars i cuidadors, oferint una atenció integral, multidisciplinària i personalitzada.

